

Atteikumu iemesli piedalīties kolorektālā vēža skrīningā: Latvijas pilotpētījuma rezultāti

*Una Kojalo, Daiga Šantare¹, Iveta Bebrīša¹,
Mārcis Leja^{1,2}, Ģirts Briģis*

Rīgas Stradiņa universitāte, Sabiedrības veselības fakultāte, Latvija

¹ Latvijas Universitāte

² Rīgas Austrumu klīniskā universitātes slimnīca, Latvija

Ievads. Latvijā kopš 2009. gada ir ieviests kolorektālā vēža skrīnings. Realitātē tas neatbilst organizētā skrīninga definīcijai, jo netiek sūtītas personificētas vēstules, rezultātā atsaucība ir ārkārtīgi zema, 6–8%, robežās. 2011. gadā notika ESF finansēts pētījums “Organizētā kolorektālā vēža skrīninga pilotpētījums Latvijā”, kurā atsaucība bija 41%. Lai ieviestu kvalitatīvu organizētu skrīningu, jāzina atteikumu iemesli un jāapzina mērķa riska grupas. Šī pētījuma ietvaros tika veikta to iedzīvotāju apziņošana, kuri neatsaucās aicinājumam piedalīties organizētā kolorektālā vēža skrīningā.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Pētījuma mērķis bija noskaidrot iedzīvotāju atteikuma iemeslus piedalīties kolorektālā vēža skrīningā. Mērķa īstenošanai tika veikta iedzīvotāju aptauja ar paš aizpildāmo anketu starpniecību. Aptaujas norises laiks – 2011. gada septembris-oktobris.

Rezultāti. Tika izsūtītas 8149 anketas, no kurām aizpildīta tika saņemta atpakaļ 1191 (14,7%). Par datu analīzei derīgām tika atzītas 1182 anketas. Pieci biežāk minētie iemesli nepiedalīties kolorektālā vēža skrīningā ir “man nav nekādu sūdzību / jūtos labi” – to minējuši 386 respondenti (34,6%, 33,7; 35,6%, 95% TI); “nevēlos saņemt sliktas ziņas / bail” ir minējuši 170 respondenti (15,2%, 14,5; 16,0%, 95% TI); “nav bijis laika / nespēju veikt testu 7 dienas pēc saņemšanas” norādīja 127 respondenti (10,7%, 10,8; 12,0%, 95% TI), “testa veikšana ir nepatīkama / sarežģīta” atzina 106 respondenti (9,5%, 8,9; 10,1%, 95% TI), “nevēlos piedalīties šādā pētījumā” minēja 90 respondenti (8,1%, 7,5; 8,6%, 95% TI).

Pārējie minētie iemesli: “neatrados dzīvesvietā, kad tika nosūtīts tests” – 9,2% (8,7; 9,8%, 95% TI), “nejauši sabojāju / pazaudēju testu” – 8,1% (7,5; 8,6%, 95% TI); “aizmirsu” – 6,5%, (6,1; 7,0%, 95% TI), “neesmu saņēmis testu” – 3,6% (3,2; 4,0%, 95% TI), “neuzticos veselības aprūpes iestādēm” – 3,4% (3,1; 3,8%, 95% TI), “man ir veselības problēmas” – 3% (2,5; 3,3%, 95% TI), “testu neveicu hemoroīdu, mēnešreižu vai citu instrukcijā minēto gadījumu dēļ” – 1,6% (1,4; 1,9%, 95% TI), “dzīvesvietā ir sausā tualete” – 0,4% (0,3; 0,6%, 95% TI), “nevaru veikt testu, jo ir neregulāra vēdera izeja” – 0,3% (0,2; 0,4%, 95% TI), “vasara nav piemērots laiks testa veikšanai” – 0,3% (0,2; 0,4%, 95% TI), grūti atbildēt – 3% (2,5; 3,3%, 95% TI).

Secinājumi. Biežāk minētie iemesli nepiedalīties kolorektālā vēža skrīningā iedzīvotājiem ir laba pašsajūta un nevēlēšanās saņemt sliktas ziņas. Šie iedzīvotāju maldi par vēža skrīningu ir novēršami ar izglītošanas un sabiedrības informēšanas aktivitāšu palīdzību.